

Hrebenda putujúci k dnešku

Konferencia k odkazu Mateja Hrebendu
Levoča, 29. marec 2017

Matej Hrebenda a knižnica v kontexte odkazu nevidiaceho širiteľa knižnej kultúry

Ing. Daniela Bonková

Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči

www.skn.sk

Matej Hrebenda

*10. marec 1796 †16. marec 1880

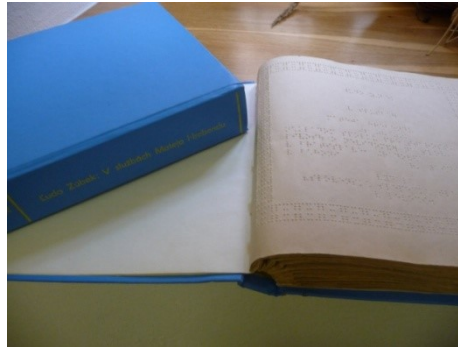

zdroj DIKDA SNK

„Človeče, môže byť kniha krásnou, ak nemá srdce, ak je iba predávanou a nie je aj darovanou správou človeka o človeku a človečenstve?“

Život Mateja Hrebendu približuje **Ludo Zúbek** v knihe **V službách Mateja Hrebendu**.
Kniha bola prepísaná do Braillovhovho písma v Levoči v r. 1949.
Matej Hrebenda sa stal námietom románu **Vincenta Šikulu Matej**.
V SKN bola spracovaná do zvukovej podoby v r. 1984.

16. 6. 2017

**Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči
má Mateja Hrebendu vo svojom duchovnom erbe od roku 1994**

Hlavná budova, Štúrova 36

Oddelenie knižnično-informačných služieb
Izba Mateja Hrebendu
Námestie Majstra Pavla 32

Pri príležitosti 130. výročia úmrtia Mateja Hrebendu
bola v SKN otvorená stála expozícia Izba Mateja Hrebendu

16. 6. 2017

Z otvorenia Izby Mateja Hrebendu Námestie Majstra Pavla 32 v Levoči 29. 9. 2010

16. 6. 2017

V hrebendových časoch boli kníhkupectvá iba vo väčších mestách, o šírenie kníh sa v tých časoch zaslúžili dobrovoľní kolportéri.

Hrebendovi zverovali knihy mnohí vydavatelia a kníhkupci.

Kníhkupec Gašpar Féjérpataky-Belopotocký v r. 1823 zriadil v Liptovskom Mikuláši Slovenskú požičovaciu bibliotéku. Hrebenda mu predával knihy a kalendáre.

Karel Slavoj Amerling - český pedagóg, filozof, lekár. Publikoval mnoho kníh o prírodných vedách, ktoré boli zamerané hlavne na jednoduchých dedinských obyvateľov.

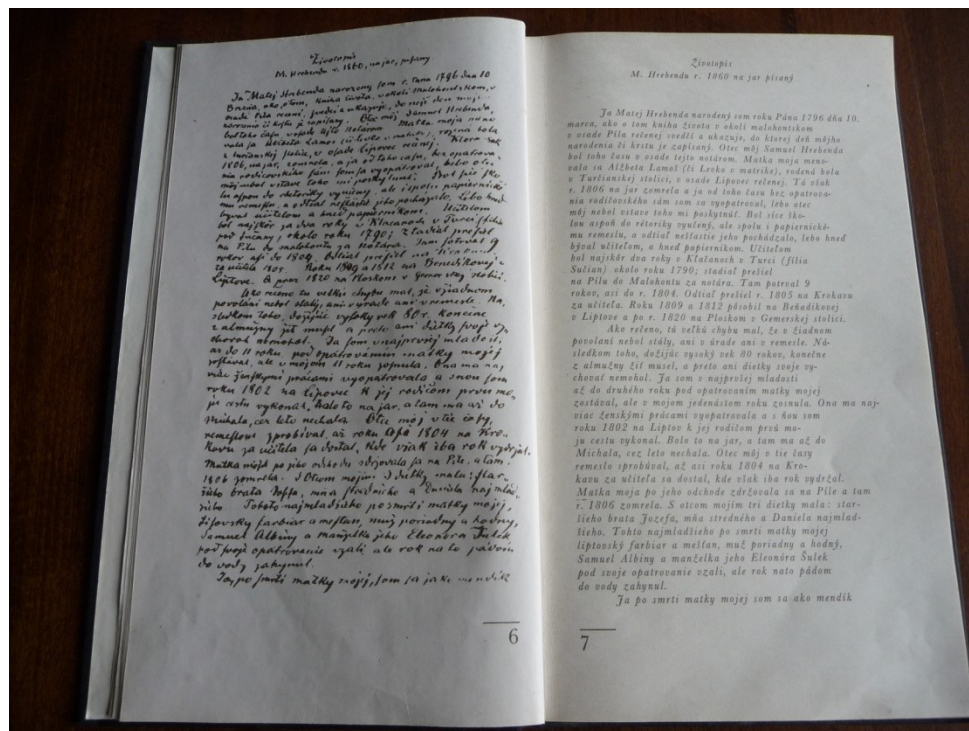
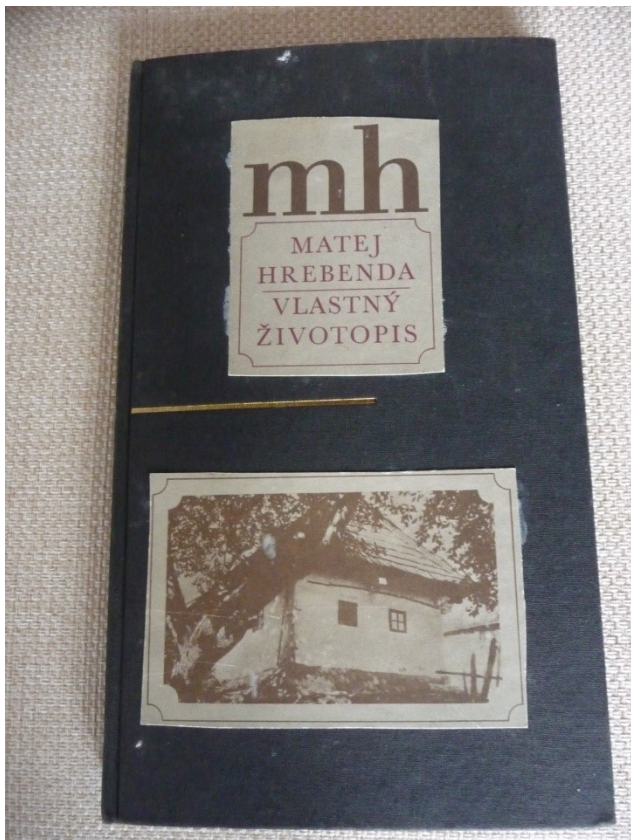
Matúš Blaho - evanjelický kňaz v Liptovskom Mikuláši. V Liptovskom Mikuláši prispel k založeniu verejnej knižnice

Vlastný životopis, ktorý nadiktoval sám Matej Hrebenda v r. 1860.

Literárne cenný Vlastný životopis vydalo martinské vydavateľstvo Osveta v r. 1976 pri príležitosti 180. výročia narodenia Mateja Hrebendu.

Pozn.: zdigitalizovaný na stránke Zlatého fondu denníka Sme.

Gemersko-malohontská župa, ktorá vznikla zlúčením Gemera a Malohontu, existovala v rokoch 1786–1790, 1802–1918 v Uhorsku.

V rokoch 1918–1923 existovala rovnomená župa v Česko-Slovensku.

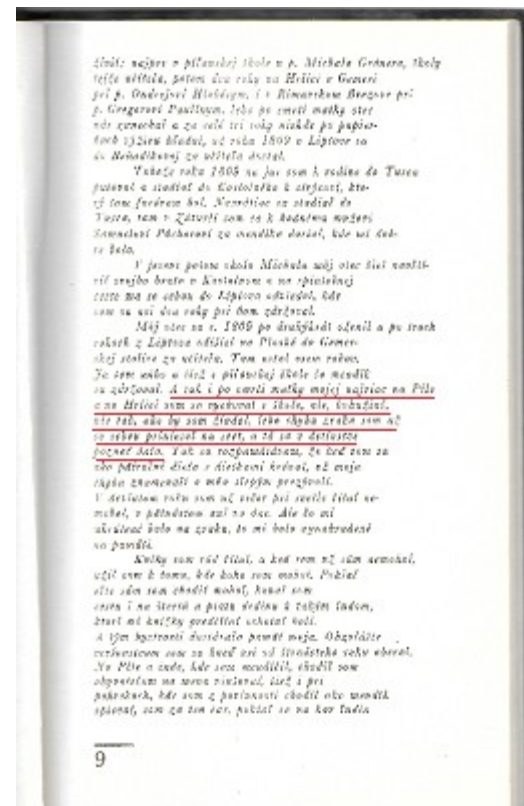
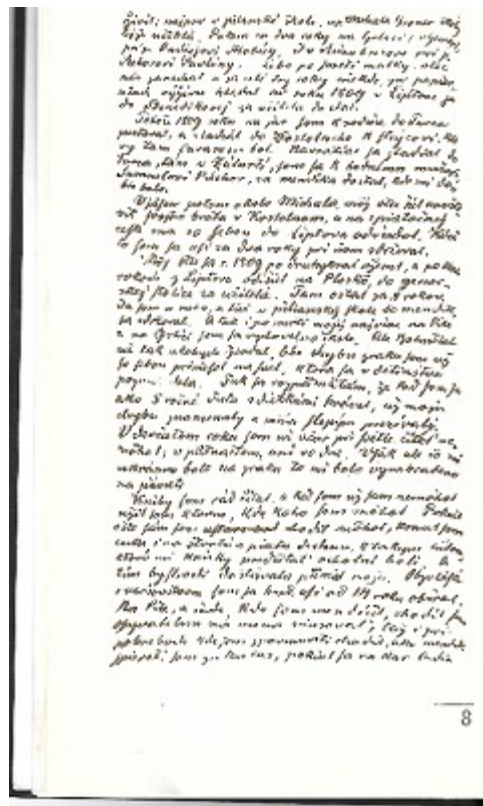
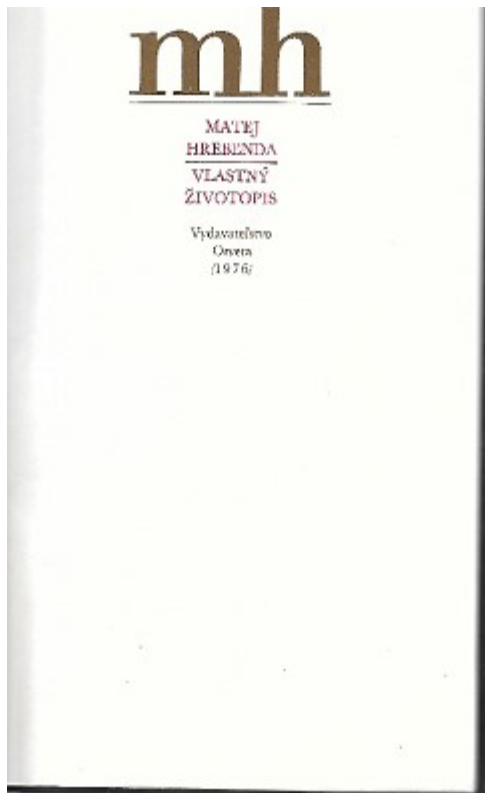
*Jozef Hrebenda Cserencs
naff, 1713. wocaf, Rozložná 1751.
amof, 1778.*

Jozef Hrebenda, tisovský evanjelický farár.
Ľavá časť: kresba z tisovskej matriky.

Rimavská Píla
je dnes súčasťou
Tisovca, do r.
1979 bola
samostatná
obec.

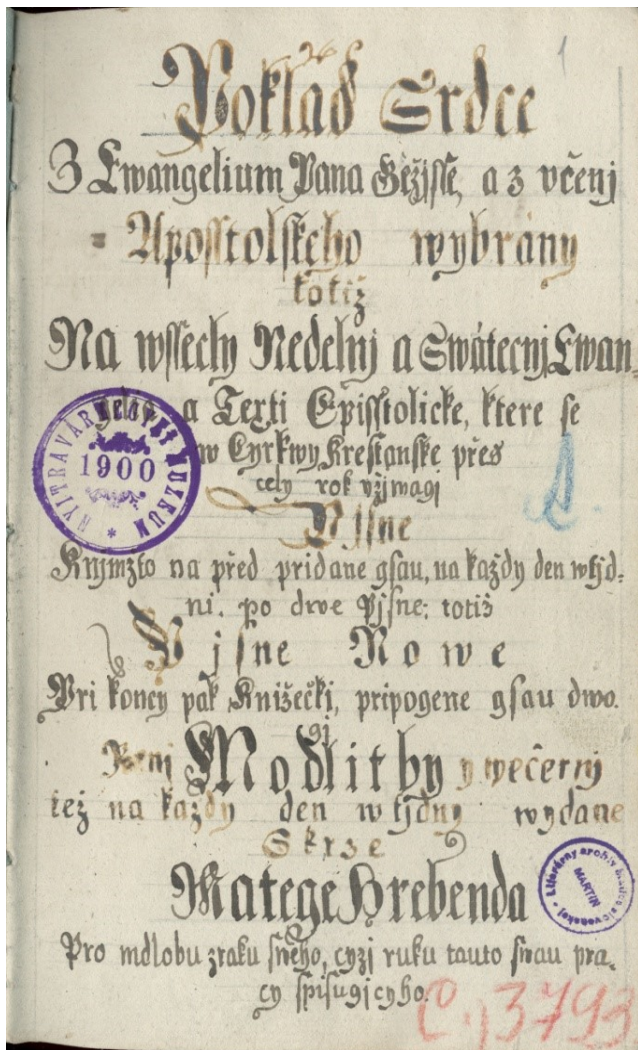
Faksimilovaný vlastný životopis Mateja Hrebendu nie je originálom z r. 1860 ako sa uvádza v záhlaví rukopisu, lež odpisom, vyhotoveným po 16. marci 1880. Dokazuje to poznámka, ktorú prepisovač, akiste niekto z miestnych vzdelancov, pridal k pôvodnému textu: Hrebendova dcéra „r. 1870 ovdovela , pozdejšie sa zas vydala a otca smrti doopatrovala“.

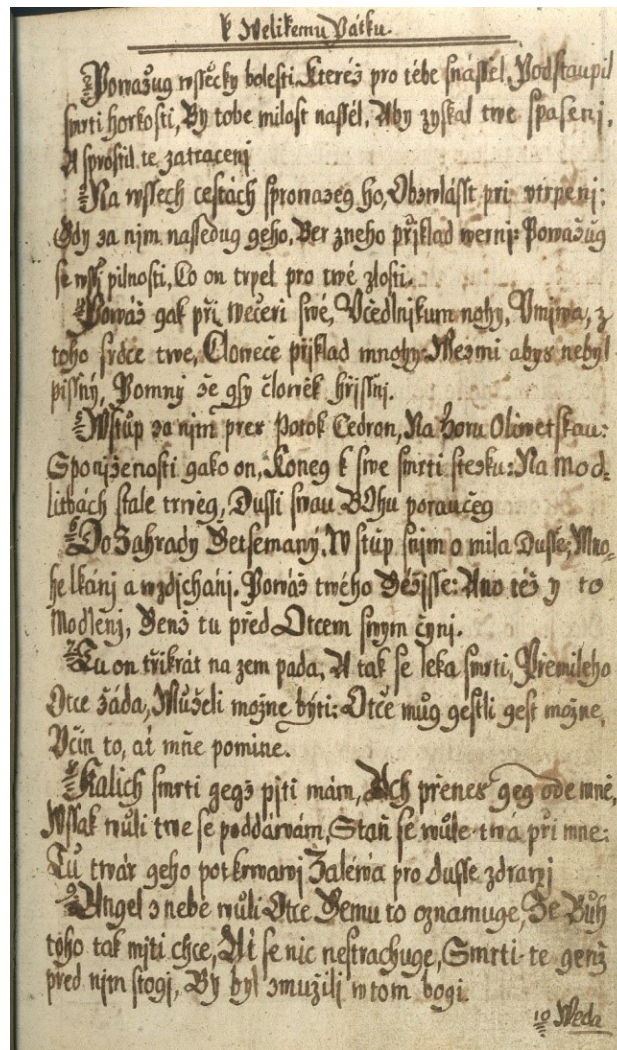
„Knihu nielen kúpiť, ale aj čítať...“

Matej Hrebenda

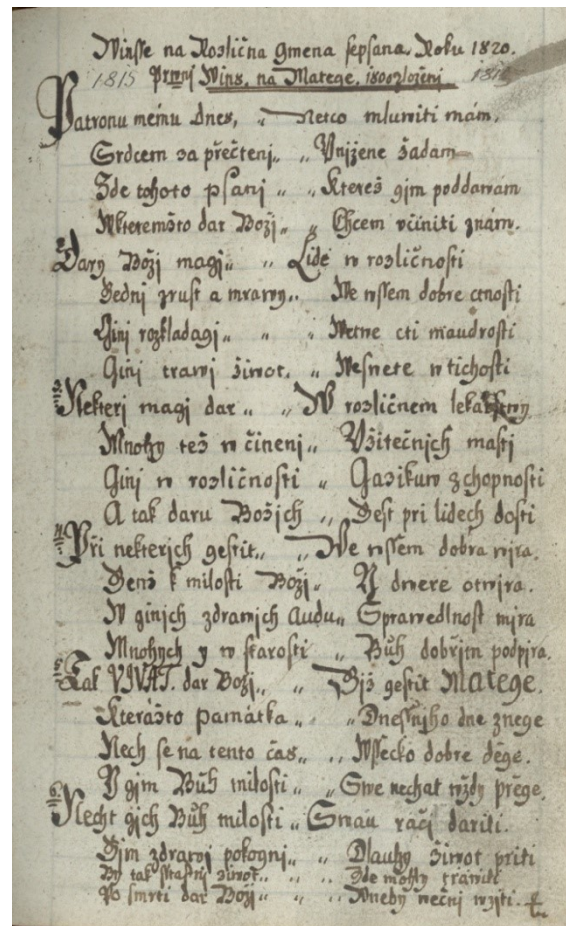

Poklad srdca z ewanjelia Pána Ježiša a z učenia apoštolského vybraný

Modlitba k Velikému Pátku

Knižečka Werssowných Winssu Rozličných krestánských Gmen

Viac ako 500-stranovú rukopisnú knihu ako i Poklad srdce opatruje Slovenská národná knižnica v Martine.

Osemnáštročný Matej Hrebenda rozniesol na Mateja vinše významným Matejom svojho kraja
(Matejovi Šulekovi, Honécimu, Holkovi, Haluškovi, Švantnerovi, Daxnerovi)

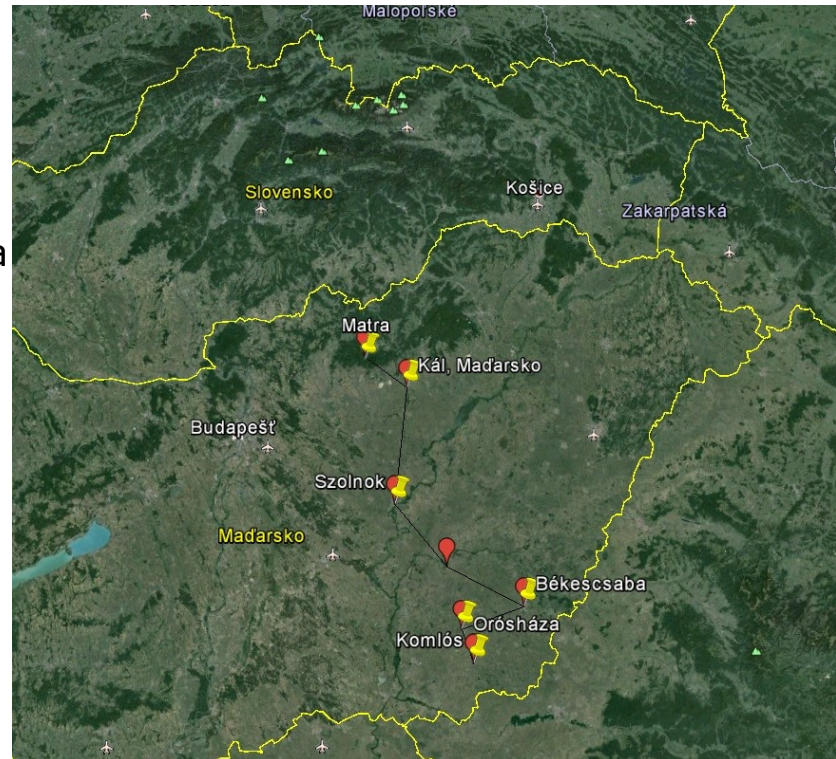
Me zdravy, stoho se „ „ Srdce radujem
 Dym od Hospodina „ „ Mše dobre minujem
 Sli požehnanj „ „ I zdravj gim přegem.
 Nechat gich předevšim „ „ Duka Boží branj.
 Nemoc y zármuky „ „ Přij od nich zahánj.
 Nechat gim prodlaužj „ „ Důš gegich žimota.
 By gich nerrapila „ „ Mše bjea plota.
 Aby v gegich starve „ „ Votoge mjrvaly „
 A pamatku gmena „ „ Šťastne přičkaraly.
 Po přečitem sde gjž „ „ Žimota časného.
 Aby se dostaly „ „ Do nebe krásného
 Ku křistu Ježíšj „ „ Senjchu milernu
 A nás nstechnech lidj „ „ Pstjry nečnemu
 Zoto psanj nlastnj „ „ Mlg rozum dicitonal
 Me nstak geg ginj „ „ Snau ruka špšovval.
 Nebo sem ga geden „ „ Žnegbjdnešsich lidj
 Vevy den maličko „ „ A ne mnoho midj
 A tak více psati „ „ I čjsti nemohu
 Poraučjm se lidem „ „ I pomogy y Bohu.
 Ač nstak nech se strane „ „ Mše mšem mále Boží.
 Nech v gegich přibůrych „ „ Džehnanj mnogy
 Důš náš z misofosti „ „ Nech nstěčko dobre dá.
 To gim z uprimnosti „ „ Čje Matej Hrebenda.

Dnia. na Mateje pamatky 1814.
 Mšodce vonešnej „ „ Dvoj. Ety. Sobnj Pan.
 Dješ Milost velica „ „ Sobě ga rážit maň,
 Prošm ponjšene „ „ By přečtet ráčily
 Zoto krátke psanj „ „ Co gest inem spatřily.
 Důš náš gest na neby „ „ Denz náš stvoril lidj
 On nebe y Zemj „ „ „ Smau maudrosti rjžj
 On byl na počátku „ „ Stvoril nebe žemi
 Slunce, Měsíc, y dni „ „ I gine stvorenj.
 Co se nstěčko anj „ „ Džipranit nemůše.
 Vato Důš člověka „ „ Žamiloval tůše
 Že nstěčko stvorenj „ „ Stvoril pro člověka.
 Ač gaba gest mnoha „ „ Milost gejo melka.
 On stvoril ráčil „ „ K poriebe člověka
 Žimnost opatrnost „ „ I potrebu nstěčku
 Nebo tež y ššmo „ „ Žgemne takto pravj
 Každě danj dobre „ „ I bar dokonaly.
 Žestit vřstupugjy „ „ Žhuru, z misofosti
 Ad Boha nastěho „ „ A zgeho milosti
 Dnt dal y člověka „ „ Žeho nlastnj gmeno.
 Aby štro to Boží „ „ Žmeno bylo čeno
 Neb gaf nahle člověk „ „ Žen na smet přičhazj
 Hnědy on šre gmeno „ „ Že sebau prinášj.
 Žal y žitregjšho „ „ Žne pamatka žnege.
 Že žo gj nřtat můše „ „ Stvarěho Mateje.
 Že gich Milost Žana. Žrom gmena spatřugem.

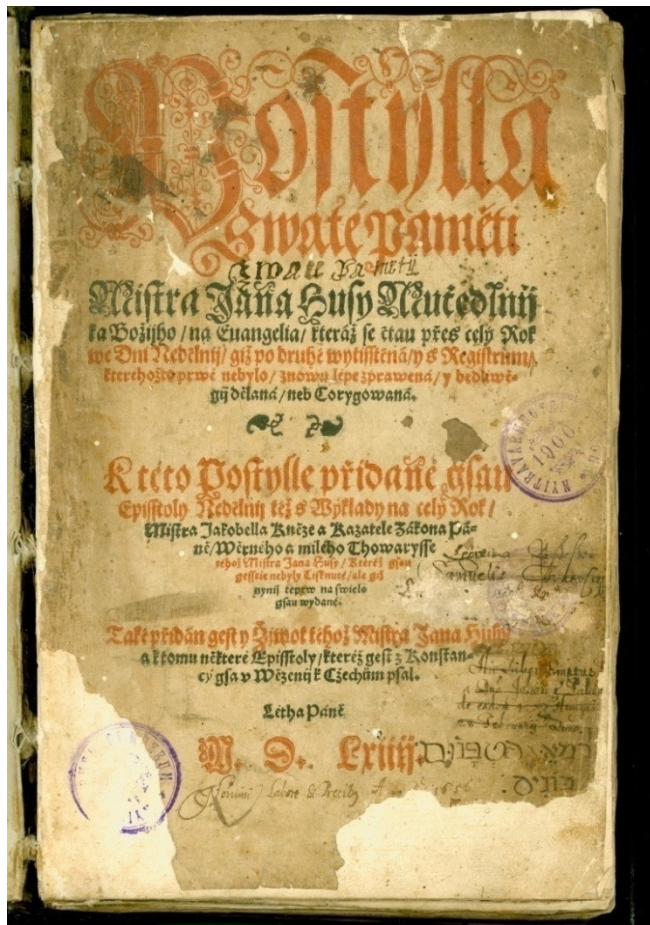
Suplikantské cesty Mateja Hrebendu na výstavbu novej školy v Hačave

vyzbierali 300 zlatých (s Ondrejom a Janom Havalovcami, Ondrejom Klokočom, Pavlom Petrovským)

- r. 1823 – Hnúšťa a balocká dolina,
- r. 1824 – Rimavská Seč – Dobšiná – Jelšava,
- r. 1824 – cez Hron – Hranovnica – celý Spiš – Šarišská a Abovská stolica – Poprad – Podolíneec – Levoča – Nová Ves – Podhradie – Vlachy – Krompachy – Prešov – Sabinov – Bardejov – Michalovce – Rankovce – Košice – Gelnica – Švedlár – Mníšek – Telgárt,
- r. 1824 – Rožňava – cez Volovec – Smolník – Jasov- Moldava – Tokaj – Nyíregyháza – Miškovec – Rimavská Sobota,
- r. 1825 – Mátra – Kál – Szolnok – Szarvas – Békéscsaba – Orósháza – Komlós

Vzácný výtlačok **Postily Jána Husa** Matej Hrebenda daroval Matici slovenskej

Zdroj: Archív Literatúry a umenia Slovenskej národnej knižnice 16. 6. 2017

Od r. 1830 Hrebenda začal nosiť na svoje cesty **Pamätník**. Sú v ňom zápisky od Jána Kollára, Karola Kuzmányho, Jána Chalupku, Andreja Sládkoviča, Michala M. Hodžu, a ďalšej desiatky národných dejateľov.

„Ó, kiežby mnohí vidomí Slováci
boli tomuto slepému podobní
v láske k národu!“

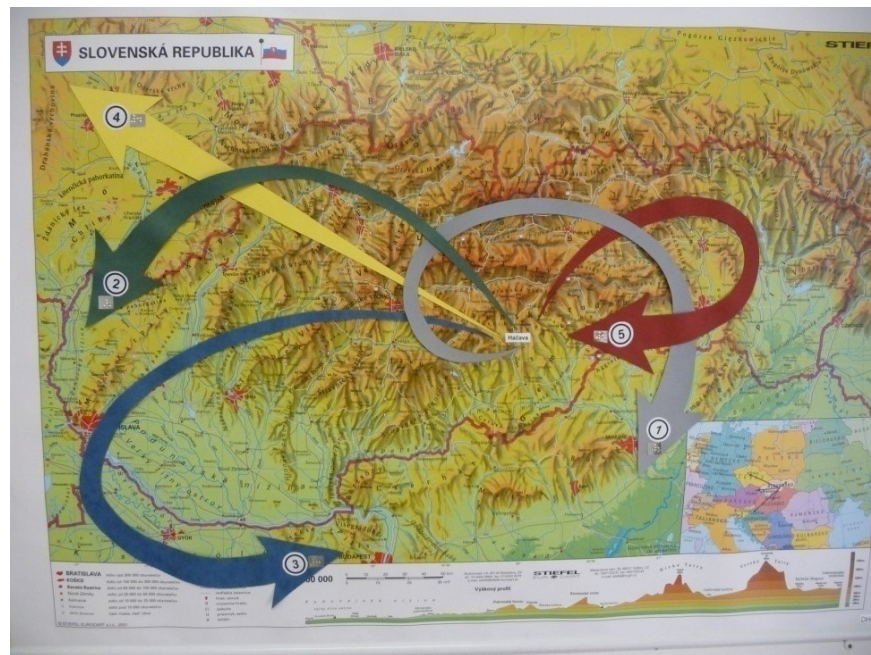
Ján Kollár 24. mája 1834

„Nemôže slepý slepého viesť; Tento
slepý by však bol dobrým vodcom
i mnohému vidomému.“

Karol Kuzmány 3. júla 1838

„Tento Hrebenda viac vidí v slepote
jeho ako mnohí filozofi cez veľké
okuliare a viac cíti srdce jeho zaodeté
biednou halenou ako mnohých tých,
ktorí v šumne vygombíkových
atílách sem-tam sa potulujú
klamú svet.“

Ján Čaják

V r. 1834 si v Hačave postavil chalupu a usadil sa tam natrvalo.

Zdroj: Archív literatúry SNK, DIKDA SNK

Spomienky

Pamätník Mateja Hrebendu v Hačave odhalený v roku 1968,
autor pamätníka akademický sochár Juraj Hovorka,
autor architektonickej úpravy prof. Ing. arch. Ján Antal, CSc.

Pamätná tabuľa na jednom z objektov v Hačave

Náhrobný kameň M. Hrebendu v Hačave

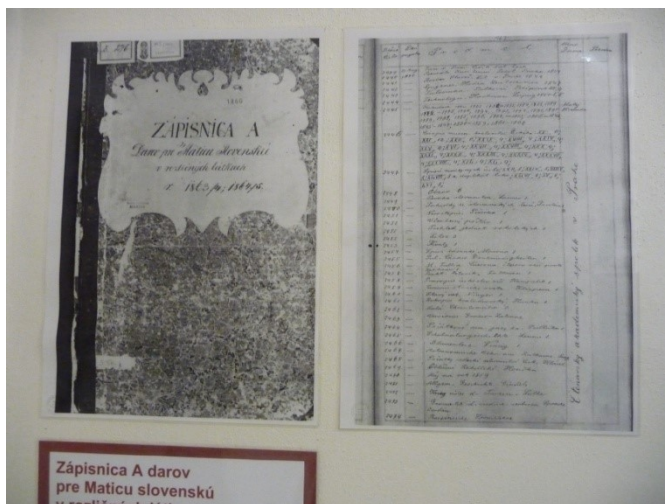
Daroval celé svoje imanie ...

Matici slovenskej daroval kalendáre, knihy (25 zväzkov) a 3 zlatky.

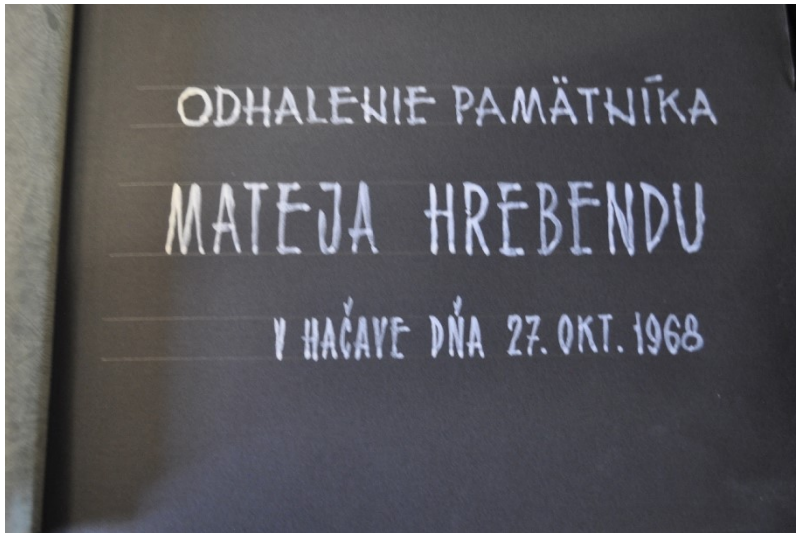
Slovenskému gymnáziu v Revúcej daroval celú svoju knižnicu a všetky svoje úspory - **200 zlatých**.

Knižné dary venoval aj študentom Prešovského evanjelického kolégia.

16. 6. 2017

Z Literárneho archívu SNK v Martine

16. 6. 2017

Na počesť Mateja Hrebendu

- Na počesť Mateja Hrebendu **je od r. 1955 marec vyhlásený za mesiac knihy.**
- V roku 1980, k 100. výročiu úmrtia bol Matej Hrebenda vyhlásený **za Jubilanta UNESCO.**
- Od r. 1994 ho má **Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči** vo svojom duchovnom erbe.

V roku 1996 Ministerstvo školstva SR udelilo **gymnázium v Hnúšti** čestný názov **Gymnázium Mateja Hrebendu.**

Knižnica v Rimavskej Sobote

je pomenovaná po slepom gemerskom bardovi Matejovi Hrebendovi.

Dni Mateja Hrebendu je recitačná a autorská súťaž zrakovo postihnutých.

Vyprofilovali sa na základe recitačnej súťaže zrakovo postihnutých, ktorú organizoval bývalý Zväz invalidov na Slovensku.

1. ročník sa uskutočnil
v novembri 1977 v Bratislave

Pri príležitosti 130. výročia úmrtia Mateja Hrebendu, v júni 2010 mesto Hnúšťa usporiadalo spomienkovú slávnosť spojenú s literárnou súťažou **Hrebendova kapsa**.

Cena víťazom literárnej
súťaže Hrebendova kapsa

16. 6. 2017

Izba oživa návštěvníky...

Po stopách Mateja Hrebendu

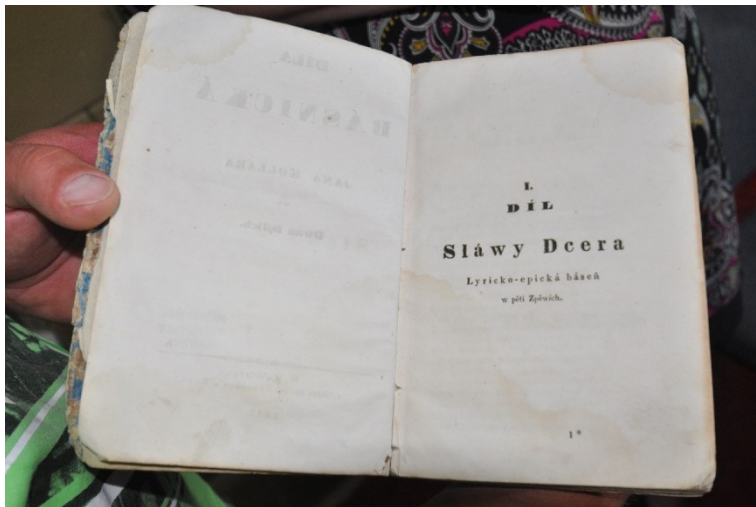

Poštová známka,
pripomínajúca
220. výročie narodenia
Mateja Hrebendu
bola vydaná 10. 03. 2016.

Autorom výtvarného návrhu
je akademický maliar Dušan
Kállay.

Vzácný výtlačok Slávy dcéry Jána Kollára v Gymnáziu Mateja Hrebendu v Hnúšti

„Věnovaná pro knihovně Malohontskyho učitelkyho spolku od Mateje Hrebenda v r. 1865“

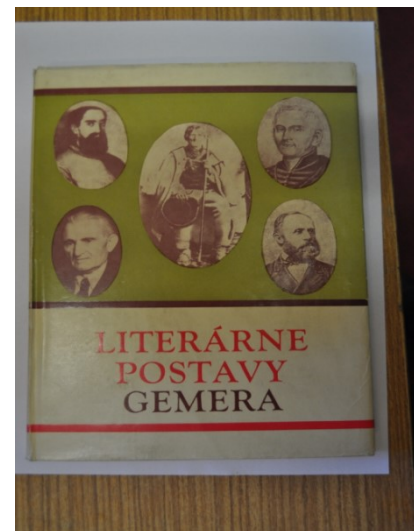
16. 6. 2017

27

Rimavská Sobota – knižnica a múzeum s **maketou chalupy Mateja Hrebendu**

Matej Hrebenda má svoje miesto v knihe Júliusa Bolfíka Literárne postavy Gemera, Osveta, 1971

16. 6. 2017

Gemersko-malohontské múzeum v Rimavskej Sobote

Stretnutie s pánom Bálintom v Hačave

Na mieste, kde stála chalupa Mateja Hrebendu, dnes stojí tento dom

Z pôvodnej stavby sa zachovala iba časť klenby v pivnici

Ďakujem za pozornosť.

daniela.bonkova@skn.sk

ZDROJ:

- HREBENDA, M. *Vlastný životopis*. Martin: Osveta, 1976.
- ZÚBEK, Ľ.: *V službách Mateja Hrebendu*. Bratislava: Tatran, 1949.
- Archív Literatúry a umenia SNK v Martine.
- Fotoarchív SKN.
- Digitálny archív SNK v Martine.